

"לִבְנֵינָהּ שֶׁל הַלֵּכָה"

סיכום הלכות שבת שנאמרו בשבת בישיבה מפי מו"ר רה"י
מלאכת בישול (חלק יג) – עירווי לכוס רטובה

נחלקו הראשונים בעניין 'פסיק רישא דלא ניחא ליה', דעת הערוך היא להתיר, מאידך ראשונים אחרים אוסרים (על כל פנים מדרבנן), ובפרט במקרה דידן נראה שיש לאסור מכיוון שניתן לומר שניחא ליה בתוספת המים שבכוס (כעת יש כמות רבה יותר של משקה). מחלוקת ראשונים נוספת⁵ בענייני 'פסיק רישא דלא ניחא ליה' היא האם צריך שהאדם בפועל לא יהיה מעוניין במלאכה הנלווית או שמא עצם זה שהמלאכה הנלווית מתרחשת וזה לא מעלה ולא מוריד מבחינתו כבר מכניס את הפעולה לגדר 'פסיק רישא דלא ניחא ליה'? להלכה נקטינן לקולא בשאלה זו, ואם כן יש לדון במקרה דידן דהוי פסיק רישא דלא ניחא ליה משום שלא אכפת לו, אבל מכל מקום הדבר אסור מדרבנן.

לפי זה בשאלה דידן יש לאסור לערות על המים שבכוס הרטובה ויש לנגבה היטב היטב לפני עירווי המים. כך מקובל בשם החזון איש, כך תמיד נהגו בישראל וכך גם אנו נוהגים.

אמנם, במקרה שזו שאלה של שאריות מים שכבר נתבשלו (כגון שאריות תה וכדו') נראה יש מקום לצרף צדדים נוספים ולהקל, ובפרט ליוצאים ביד רמ"א. טעם הדבר הוא שלדעת הרמב"ם אין בישול אחר בישול בלח, וגם יש שהבינו⁶ שדעת הרמ"א היא

אחת השאלות הנפוצות ביותר בענייני בישול בשבת היא כאשר רוצים לשתות שתיה חמה והכוס רטובה, האם צריך לנגב את הכוס לפני עירווי המים החמים או שמא ישנו פתרון הלכתי קל יותר?

עסקנו בעבר כאן בישיבה בסוגיית עירווי רותחין על מים. ראינו שנחלקו הראשונים האם הדבר אסור מדאורייתא או לא? דעת הרשב"א היא שאין כאן איסור תורה מכיוון שתכונת המים היא להתערב ולכן העירווי אינו מכה כל הזמן על אותה נקודה במים וממילא הוא מוגדר כ'עירווי שנפסק הקילוח' ואחר כך הוי כלי שני ואינו מבשל¹. מאידך, דעת התוספות² היא שאם בסופו של דבר המים יגיעו לחום של יד סולדת (כמו במקרה דידן) הוי איסור דאורייתא, ולפי זה יש לאסור לערות על כוס רטובה שהרי הפוסקים נוקטים לחומרא כשיטת התוספות בספק דאורייתא³.

יש לשאול, הרי כוונתנו בעירווי המים לתוך כוס היא הכנת שתיה חמה, ותוצאת חימום המים שבתוך הכוס הרטובה זוהי רק פעולה נלווית⁴ שאנו כלל לא חושבים עליה לכתחילה. ולכן אולי נאמר שיש כאן 'פסיק רישא דלא ניחא ליה' ויהיה מקום להקל?

¹ כך ביאר החזון איש, וראה ב'לבנינה של הלכה חלק ח- הכנת תה בשבת'.

² מסכת שבת, דף מב, עמוד א. ד"ה "נותן אדם"

³ ביאור הלכה, סימן שיח, סעיף יב, ד"ה "והוא".

⁴ הרי אם הייתה כוס יבשה היינו משתמשים בה.

⁵ מוזכרת בתוספות, מסכת שבת דף עה עמוד א.

⁶ החזון איש. (יש לציין שדעת רבי עקיבא איגר בסוף סימן רנג בדעת הרמ"א היא שהרמ"א סבר

שבישול אחר בישול בלח אינו אסור מדאורייתא, ואם כן זו שאלה של תרי דרבנן (פסיק רישא דלא ניחא ליה, ובישול אחר בישול בלח לדעת הרמ"א לפי חלק מהאחרונים) בצירוף דעת הרמב"ם, ובפרט שניתן יותר להקל אם שאריות המים שבכוס עדיין קצת חמות שהרמ"א הקל בכך אם לא נצטנן לגמרי.

דעת האגרות משה היא לאסור במקרה של עירווי לתוך מעט טיפות שלא נתבשלו⁷, ולהקל במקרה של עירווי רותחים למעט טיפות שכן נתבשלו⁸.

שמעתי מתושב הרובע ששאל את הרב אלישיב זצ"ל את השאלה דידן והרב זצ"ל התיר לנער את הכוס במקרה של מעט מים ואפילו שלא היו מבושלים. מדוע? אולי ניתן לומר בטעמו שהראשונים נקטו לאסור במקרה של מיעוט מים שיש בהם תוספת וחיבובות, אבל לאחר ניעור הכוס נשארת כמות כל כך מעטה, ובדבר מועט כזה הוי כניצוצות בעלמא⁹ ואפשר לומר שבחימום ניצוצות אלו אין חשיבות של מלאכה ואין שם של 'בישול' על פעולה זו. כך ראיתי גם בשו"ת 'שבט הלוי'¹⁰, שמקל בהכאת הכוס על היד וכיוצא בזה לפני שמערים לתוכה מים רותחים.

לסיכום: טוב לנגב את הכוס, והמיקל לנערה היטב יש לו על מי לסמוך אף לכתחילה.

⁷ שיש בישול אחר בישול, כדעת המחבר, ושיש בזה איסור תורה.

⁸ שו"ת אגרות משה, אורח חיים, חלק א, סימן צג (בסופו).

⁹ שו"ת אגרות משה, אורח חיים, חלק ד, סימן עד, סעיף יט.

¹⁰ וניצוצות אין בהם ממש בכמה עניינים.

¹¹ חלק ז, סימן מב.

